

Sociálny pedagóg ako člen multidisciplinárneho tímu v postpandemickej situácii na Slovensku

Kristína Liberčanová

Abstrakt: Postpandemická situácia v oblasti vzdelávania si vyžaduje transdisciplinárny a multidisciplinárny prístup. Sociálna pedagogika má niekoľko koncepcií a postupov, ktoré môžu kompenzovať, podporovať, inovovať a poskytovať služby, ktoré odrážajú aktuálne potreby jednotlivcov, komunit a globálne problémy ľudstva. Sociálni pedagógovia sa stávajú členmi podporných tímov, či už na úrovni škôl, vzdelávacích a poradenských inštitúcií, samospráv, ktoré si vyžadujú multidisciplinárnu, medzirezortnú alebo nadnárodnú spoluprácu. Príspevok približuje súčasnú postpandemickú situáciu na Slovensku a prináša najnovšie poznatky v oblasti vzdelávania sociálnych pedagógov, opisuje aktuálny proces šandardizácie profesie sociálneho pedagóga a funkcie multidisciplinárnych tímov v školskom a poradenskom systéme.

Kontakt

Trnavská univerzita v Trnave
Pedagogická fakulta
Priemyslená 4
Trnava 918 43
Slovenská republika

Kľúčové slová: postpandemická situácia, multidisciplinárne tímy, školský podporný tím, proces šandardizácie profesie sociálny pedagóg

Social pedagogues as members of multidisciplinary teams in a post-pandemic situation in Slovakia

Abstract: In light of the post-pandemic situation in education, adopting a transdisciplinary and multidisciplinary approach is vital. Social pedagogy encompasses a range of strategies and practices that can compensate, support, innovate, and provide services that align with the current needs of individuals, communities and the global challenges facing humanity. Social educators have become members of support teams, whether at the school level, educational and counseling institutions or local governments. These teams require multidisciplinary, interdepartmental or transnational collaboration. This paper presents the current post-pandemic situation in Slovakia and offers an overview of the latest development in social pedagogy education. Also, it describes the current process of standardising the social pedagogy profession and the functions of multidisciplinary teams in the school and counselling system.

✉ Correspondence:
kristina.libercanova@truni.sk

Copyright © 2024 by the author and publisher, TBU in Zlín.
This work is licensed under the Creative Commons Attribution International License (CC BY).

Keywords: post-pandemic situation, multidisciplinary teams, school support team, process of standardisation of the profession of social pedagogy

1 Profesia sociálny pedagóg na Slovensku a postcovidová situácia

Profesia sociálneho pedagóga sa na Slovensku výraznejšie etablovala až prijatím zákona č. 245/2008 Z. z. (Zákony pre ľudí, n.d.), ktorého sa zároveň stala legitímnou súčasťou školského systému. Z hľadiska profesijnej dráhy sa udomácnovanie povolania sociálnych pedagógov uskutočňovalo na základe postupných vývojových štádií. Samotná akademická príprava študentov orientovaná na výkon povolania bola započatá až začiatkom 90. rokov minulého storočia, umožnili to až spoločensko-politické zmeny v období po Nežnej revolúcii. Nadväzovala na snahy akademických protagonistov pôsobiacich v období socializmu (Čečetka, J., Baláž, O.), ktorí dovtedy nemali možnosť slobodne rozvíjať sociálnu pedagogiku, ako vednú disciplínu v socialistickom Československu. Prví absolventi študijného programu Sociálna pedagogika nachádzali svoje uplatnenie najmä v neštátnom sektore, pretože flexibilnejšie reagoval na nové spoločenské zmeny a potreby. V štátnom sektore, prijatie vyššie uvedeného „školského“ zákona na Slovensku, viedlo v rezorte školstva postupne k stanoveniu kompetenčného modelu a profesijných štandardov pre povolanie sociálny pedagóg. Po prvýkrát boli špecificky definované v zákone č. 317/2009 Z. z. (n.d.a) o pedagogických zamestnancoch a odborných zamestnancoch, aktualizovaný ako zákon č. 138/2019 Z. z. (n.d.b), 2009 s účinnosťou platný od októbra roku 2023.

Samotný vývoj profesie sociálny pedagóg na Slovensku reflektoval na aktuálne spoločenské zmeny. Zavádzanie profesie sa odohrávalo na pozadí osvety zriaďovateľov riadiacich orgánov samotných škôl, školských zariadení a dostupnosti absolventov v jednotlivých regiónoch Slovenska. Postavenie sociálneho pedagóga sa spočiatku rýchlejšie etablovalo v školských zariadeniach (napr. centrách pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie), ako v samotných školách. Sociálny pedagóg sa podľa vyhlášky 325/2008 Z. z. o školských zariadeniach výchovného poradenstva a prevencie (SLOV-LEX, n.d.c) stáva *rovnocenným členom tímu odborných zamestnancov*. Vďaka funkčnému systému ďalšieho vzdelávania a definovaniu kompetencií všetkých odborných zamestnancov sa od počiatku umožnila regulárna možnosť, aby sociálni pedagógovia mohli pôsobiť od roku 2008 aj v poradenských zariadeniach. Tento proces podpory sa kontinuálne rozvíja dodnes, prostredníctvom metodického usmerňovania a projektovej činnosti zo strany centrálnej riadiacej inštitúcie Výskumného ústavu detskej psychológie a patopsychológie (VÚDPaP) so sídlom v hlavnom meste Slovenska Bratislave. Prostredníctvom Národného projektu *Štandardizáciou systému poradenstva a prevencie k inklúzii a úspešnosti na trhu práce* (VÚDPaP, n.d.a), ktorý VÚDPaP zabezpečoval, postupne dochádzalo k jasnému definovaniu kompetencií a tvorbe *procesných a výkonových štandardov odborných činností* pre odborných zamestnancov v rezorte školstva, teda i pre profesiu sociálneho pedagóga. Ďalší národný projekt „Usmerňovanie pre prax“ (VÚDPaP, n.d.b), z dielne VÚDPaP-u, zase umožnil sociálnym pedagógom absolvovať rôzne formy ďalšieho vzdelávania. Okrem štandardne legislatívne vymedzených činností v každodennej praxi, bežne vykonáva sociálny pedagóg i ďalšie činnosti, ktorými na pracovisku *saturuje absentujúcu dostupnosť profesionála*, najmä v akútnych alebo edukačne náročných situáciách (prechovávanie a distribúcia drog v škole, adaptácia detí z Ukrajiny, inklúzia rómskych detí, apod.). V súčasnosti sa sociálni pedagógovia uplatňujú najmä na pôde základných škôl, v oveľa menšej miere na stredných školách. Zmenou nedávnej politickej klímy v krajine, ktorá je v súčasnosti determinovaná zavedením povinnej predškolskej edukácie päť ročných detí v školskom zákone časovým predpisom č. 273/2021 Z. z. (SLOV-LEX, n.d.d), sa otvoril priestor i pre *uplatnenie sociálnych pedagógov v materských školách*. Sociálni pedagógovia tak môžu prispievať ku kvalitnejšiemu poskytovaniu sociálno-edukačných služieb už aj v predškolskej edukácii. V súčasnosti sú už podrobne rozpracované i teoretické východiská *kompetenčného modelu* sociálneho pedagóga (Niklová, 2021), ktoré reflektujú a komparujú situáciu so zahraničím. Postpandemická situácia predstavuje špecifickú sociálnu situáciu v krajine, ktorá si vyžaduje aj intervenciu sociálnych pedagógov. Konkrétna postpandemická sociálnopedagogická situácia je determinovaná (Galuske, 2013, s. 55) viacerými faktormi, a to teoreticky:

- špecifickým situačným nastavením samotných protagonistov (deti, mládež dlhodobo izolované od inštitucionálneho a bežného vzdelávania);

- špecifickými podmienkami a limitmi inštitúcie alebo zariadenia (pandemické opatrenia v krajine; v školách, školských zariadeniach; prostredie v ktorom prebieha výchova);
- s určitými potrebami, predstavami, očakávaniami a dopadmi na strane klientov (predchádzajúci spôsoby vzdelávania v domácom prostredí, strach alebo očakávanie z návratu do škôl);
- osobnostné a odborné predpoklady profesionálneho pracovníka (sociálny pedagóg a jeho funkcia a kompetencie v sociálnopedagogickej intervencii v postpandemickej situácii).

Tieto teoretické zákonitosti procesu a ich aspekty, je potrebné zohľadniť v praktickej odbornej činnosti sociálnych pedagógov.

Využitie sociálnych pedagógov, ktorých hlavným poslaním je zabezpečovanie sociálno-pedagogickej činnosti, bolo veľmi žiaduce práve v postcovidovej situácii. Ako uvádzajú Hanesová a Niklová (2022), na celkové zníženie úrovne dosiahnutého vzdelania detí, mali vplyv najmenej tri významné faktory:

- dostupnosť internetu a smartfónov: 40 % detí z chudobných domácností nevlastní smartfón;
- ekonomická situácia: v dôsledku zhoršujúcej sa hospodárskej situácie sa zvýšil počet sociálne znevýhodnených detí (o 110 000 detí);
- vzdelávacie prostredie a podmienky na štúdium: nevhodné podmienky na dištančné vzdelávanie, nedostatočná reflexia pandemického vzdelávania zo strany štátu, neprispôsobenie formy výučby dištančnému vzdelávaniu.

Už v kvalitatívnom výskume Liberčanové a Kurtek (2021), ktorý bol realizovaný počas pandemickej situácie, vyjadrovali oslovení šiesti školskí sociálni pedagógovia absolventi študijného programu Sociálna pedagogika a výchovateľstvo z Trnavskej univerzity, určité *obavy* z dopadu pandemických obmedzení a *plánovali potrebné intervenčné kroky*. Upozorňovali na obmedzenia sociálnopedagogickej intervencie uskutočňovanej v prostredí domácej edukácie, či pri realizácii napr. online skupinových foriem prevencie, ktoré bolo možné v tom čase zabezpečiť len alternatívnymi spôsobmi. Niektorí využili čas na to, aby sa pripravili na príchod detí na pracovisko, napr. *prípravou prostredia* pre budúce prezenčné poskytovanie služieb. Jeden z respondentov už počas dištančnej výučby uviedol: „...*vlastne celý lockdown som pracoval na tom, aby sme mali na škole kabinet sociálnej pedagogiky. ...dá sa tam byť aj so skupinou detí, aj s jednotlivcom. ...riaditeľka mi umožnila ho dokonca materiálne vybaviť. ...chceme tam dať fitloptu, relaxačné miesto... záujem by bol, miesto je, už len deti treba.*“ Viacerí si uvedomovali dôsledky, ktoré pandémie s obmedzeniami so sebou priniesli, vyžadujúce intervenciu len prostredníctvom prezenčnej formy. V tejto súvislosti jeden z účastníkov výskumu uvádza: „...*samozrejme, nie je tu možná plnohodnotná socializácia s rovesníkmi, a to neskôr bude potrebné kompenzovať, keďže u niektorých detí boli prítomné výrazné rezervy už v začiatkoch ich adaptácie.*“

2 Multidisciplinárne tímy, plán podpory a transformácia poradenského systému v rezorte školstva na Slovensku v súčasnosti

Po návrate detí späť do inštitúcií, bolo potrebné zabezpečovať množstvo urgentných odborných služieb. Už pred vypuknutím pandémie sa na Slovensku čoraz viac presadzovala myšlienka budovania tzv. multidisciplinárnych tímov. Tie sú vytvárané na základe *princípu multidisciplinarity*, ktorý možno chápať ako súhrn prístupov z pohľadu viacerých nezávislých disciplín. Prístup sa realizuje v *multidisciplinárnom tíme*, ktorý tvoria rôzne veľké skupiny s vnútorne koordinovanou činnosťou. Ich veľkosť a zameranie závisí od toho, na aké problémy je ich činnosť orientovaná, či funguje ako relatívne stabilná pracovná skupina v rámci jednej inštitúcie, alebo pôsobí medziinštitucionálne, resp. medzirezortne. Takto chápaná *multidisciplinárna tímová práca* je účinným mechanizmom slúžiacim na zabezpečenie holistickej starostlivosti o klientov a hladkého priebehu poskytovaných služieb naprieč stupňami primárnej, sekundárnej a terciárnej prevencie. Zmyslom tejto spolupráce je komplexné, personalizované, organizované a koordinované vykonávanie odborných služieb. Ide o to,

aby nikto, kto potrebuje pomoc, neprepadol cez sieť odbornej pomoci a podpory a aby mu v čo najkratšom čase bola poskytnutá podpora, ktorú potrebuje na miestach, kde je to možné a odborníkmi, ktorí majú primeranú expertnosť (Krnáčová a kol., 2020, s. 5).

Proces formovania multidisciplinárnych tímov počas pandémie, ktorých súčasťou boli i sociálni pedagógovia, prebiehalo štandardným postupom od počiatočného *sieťovania odborníkov*, dovtedy pracujúcimi na štátnej úrovni, pomerne izolovane. Postupne dochádzalo k prvému procesnému stupňu vytvárania multi-tímov, teda k ich *koordinácii*, ktorá zahŕňala zosúladienie jednotlivých činností tak, aby boli služby prístupnejšie a menej duplicitné. Nasledovali vyšší stupeň fungovania tímov, a to prostredníctvom *vzájomného zdieľania sa*, v ktorom dochádza k oveľa vyššej miere komunikácie, vzájomnej zodpovednosti a dôvery medzi jednotlivými členmi. Prvé sformované tímy postupne dosahovali najvyšší stupeň, teda vzájomnú *kooperáciu*, kedy všetky zainteresované subjekty a aktéri sú presvedčení a uznávajú, že nikto nemôže uspieť bez ostatných. Každý z nich má špecifické odborné vedomosti alebo prístup a zručnosti, ktoré ostatní potrebujú. K hlavným *výhodám* takéhoto multidisciplinárneho prístupu, možno evidovať najmä značnú úsporu zdrojov (energie, času, financií), ale predovšetkým účinnú pomoc človeku. Hlavnými prínosmi aspektu klientov, bola zvýšená dostupnosť podpory, získanie podpory na jednom mieste, efektívnejšie posilňovanie vnútorných zdrojov klientov a jeho komplexné vnímanie. Medzi hlavné výhody, ktoré plynú pre *samotný multidisciplinárny tím*, autori v dokumente *Multidisciplinárny prístup. Základné myšlienky a rámce* (Krnáčová a kol., 2020, s. 12) uvádzali celkové spevnenie tímu, osobný rast členov tímu, prevenciu vyhorenia a oporu v manažmente.

Dôvody využitia multidisciplinárnych tímov v postpandemickej situácii vyplývajú jednak z potreby samotného *jedinca*, ktorý predstavuje komplex bio-psycho-socio-kultúrno-spirituálnej entity, tak i zo samotnej *potreby praxe* vyžadujúcej spoluprácu a koordináciu viacerých expertov z praxe. Sociálni pedagógovia sa tak stávali súčasťou odborných tímov, ktoré umožňovali osobitú príležitosť *multidisciplinárnej pomoci* a boli špeciálne potrebné najmä po skončení série lockdownov. Umožňovali viaceré *príležitosti*, napr. aktívne zapojenie klienta/dieťaťa/rodiny v rámci multidisciplinárneho tímu, pomoc „šitú na mieru“ prijímateľovi starostlivosti, získanie uceleného pohľadu na situáciu klienta/dieťaťa a jeho rodiny, obmedzenie chybných rozhodnutí pomocou získavania komplexných informácií o klientovi/rodine, vzájomnú edukáciu odborníkov prostredníctvom ich tímovej spolupráce, prevenciu syndrómu vyhorenia u odborníkov striedaním foriem práce s klientom, ľahšie vťahnutie klienta/dieťaťa/rodiny do procesu starostlivosti a vyššiu mieru dôvery a motivácie za strany prijímateľa odbornej pomoci. V pôsobení postcovidových multidisciplinárnych tímov bolo potrebné rátať i s určitými *limitmi a obmedzeniami* (Starostova, 2015), ktoré sa pri poskytovaní multidisciplinárnej pomoci mohli vyskytnúť, napr. rozdielne vnímanie statusu jednotlivých profesií v multidisciplinárnom tíme, nekompatibilné prístupy a spôsoby práce zo strany odborníkov voči prijímateľovi starostlivosti, nejasne definované role odborníkov, konkurenčná pozícia poskytovateľov starostlivosti, náročná koordinácia viacodborovej spolupráce. Multidisciplinárny prístup patrí v súčasnosti medzi novšie profesionalizované koncepty využívané v školskom a poradenskom systéme na Slovensku. V mnohých inštitúciách a organizáciách sa už stali *bežnou súčasťou*, niekde ešte narážajú na bariéry vyplývajúce z nedostatočného zabezpečenia adekvátnych podmienok a podpory (systém, klient, podporný tím). V dlhodobom horizonte však tento prístup umožňuje efektívnu, flexibilnú a včasnú profesionálnu pomoc určenú deťom, zákonným zástupcom, pedagogickým a odborným zamestnancom častokrát poskytovanú tzv. „*pod jednou strechou*“, ktorých legitímnou súčasťou je v súčasnosti aj sociálny pedagóg, ako odborný zamestnanec. Pre profesionálne zavádzanie oficiálnej formy multidisciplinárneho tímu, vznikali počas pandémie viaceré *manuály, príručky a dokumenty*, ktorých cieľom je napomáhať pri implementovaní multi-tímov v poradenskej a edukačnej praxi. Približujú a odporúčajú proces zavádzania tímov v školách, poradenských zariadeniach, naprieč inštitúciami, organizáciami, rezortmi. Okrem vyššie citovanej príručky (Krnáčová a kol., 2020) vytvoril VÚDPaP v rámci národného projektu (VÚDPaP, n.d.a) štandardy objasňujúce koordináciu činností multidisciplinárneho tímu (VÚDPaP, n.d.c), na ktoré nadväzujú ďalšie súvisiace štandardy, ako napr. (VÚDPaP, n.d.d). Postupne sa novovznikajúce multidisciplinárne tímy mohli inšpirovať (VÚDPaP, n.d.e),

ktorý reflektuje príklady dobrej praxe založený na multidisciplinárnom prístupe naprieč celým Slovenskom. Tieto dokumenty vychádzajú a nadväzujú na čiastkové štúdiá a doteraz publikované odporúčania zo strany odborníkov, zároveň sú súčasťou súčasného vrcholiaceho transformačného procesu v poradenskom systéme na Slovensku. V postcovidovej situácii vznikla potreba vyžívať multidisciplinárne tímy priamo na školách. Označenie takýchto tímov na Slovensku postupne dostalo ustálenú podobu pod názvom *školský podporný tím*, ktorý sa stáva účinným strategickým nástrojom školskej politiky v jednotnom systéme podpory pre dieťa v rezorte školstva.

3 Sociální pedagogovia ako súčasť školských podporných tímov

Multidisciplinárne tímy vznikali na Slovensku pred pandemickou situáciou covid-19 na prieniku inšpirácií už osvedčených zahraničných modelov a reálnych podmienok v rezorte školstva. Po prvýkrát sa oficiálne objavuje schéma v reformnom dokumente (Burjan a kol., 2017) v podobe návrhu *trojstupňovej schémy* pomoci pri riešení výchovno-vzdelávacích problémov v škole, ktorý viedol k prvým konceptom *školských podporných tímov*. V neskoršom dokumente *Krátky sprievodca princípmi školského podporného tímu* (Križo & Krnáčová, 2020, s. 14-15), navrhované úrovne napomáhali sprehľadniť nielen aktérov podporného tímu, ale aj ich funkcie a význam (Krnáčová & Ugorová, 2020).

Navrhované úrovne podpory boli neskôr systematicky precizované VÚDPaP v príslušnom štandarde (Križo & Krnáčová, 2020). V súčasnosti sa podporné tímy v rezorte školstva na Slovensku, ktorých súčasťou sú i sociálni pedagógovia, riadia štátom ustáleným päť úrovňovým modelom. V každom stupni sú jasne definované odborné činnosti, takže aj pre profesiu sociálny pedagóg, vykonávané v súlade s výkonovými a obsahovými štandardmi, stanovenými v procese transformácie poradenského systému a finálnou podobou navrhovanej siete zariadení poradenstva a prevencie s účinnosťou od 1. 1. 2023 (MŠVVaM SR, n.d.a). Tento proces transformácie poradní prebieha súčasne s celkovou transformáciou vzdelávania na Slovensku. Už počas prepuknutia pandémie covid-19, boli v rámci spomínaných národných projektov realizovaných VÚDPaP, ponúkané odborných zamestnancov viaceré podporné služby. Tieto umožňovali profesionalizovať výkon povolania aj sociálnym pedagógom, a to napríklad prostredníctvom projektových aktivít (VÚDPaP, n.d.a):

- tvorby návrhov a finalizácie štandardov pre sociálnych pedagógov (MŠVVaM SR, n.d.c);
- vzdelávaním a rozvojom ľudských zdrojov formou dlhodobých i krátkodobých foriem ďalšieho vzdelávania napr. webinármi určenými pre sociálnych pedagógov (Vitálošová & Hulíniová, 2020);
- tvorbou odborných príručiek napr. *Manuál pre začínajúceho sociálneho pedagóga v škole* (Kunčáková, 2021);
- podporou a implementáciou štandardov a inšpiratívnych návrhov napr. schvaľovanie inovácií, ktoré využívajú sociálni pedagógovia v praxi napr. *Program Vnímajkovia – podpora inkluzívneho prístupu v praxi* (Matušáková, 2020);
- podporu a rozvojom multidisciplinárnej spolupráce prostredníctvom ponuky odborných tém a cyklických programov *na odbornom portáli Podpora a rozvoj multidisciplinárnej spolupráce v praxi* (VÚDPaP, 2022).

Prostredníctvom projektu *Aktualizácia systému usmerňovania a rozvoja ďalších zložiek v systéme poradenstva a prevencie* (VÚDPaP, n.d.b), môžu absolventi študijného programu *Sociálna pedagogika* získavať formou ďalšieho vzdelávania príležitosť efektívne pôsobiť v školskom podpornom tíme. Počas pandémie i krátko po návrate detí do škôl, mohli zároveň na webovej stránkach VÚDPaP získavať podporu formou situačných informácií (*aktuality COVID-19*) a konzultácii (*na tzv. odbornom portáli*).

Vďaka jasne definovaným štandardom odborných činností (VÚDPaP, n.d.a), štandardne môžu sociálni pedagógovia v podporných tímoch zabezpečovať nasledovné procesy:

- príjem a evidenciu klienta (individuálna odborná starostlivosť);
- depistáž, odborné konzílium (koordinácia školských podporných tímov);

- diagnostickú činnosť v škole (individuálna starostlivosť, depistáž);
- sociálno-pedagogickú skupinovú diagnostiku;
- konzultáciu v školskom prostredí (forma: jednorazová, opakovaná, konziliárna);
- poradenstvo v školskom prostredí (pre žiakov, zákonných zástupcov, pedagógov);
- preventívnu činnosť (plánovanie a príprava, krátkodobá, strednodobá, dlhodobá);
- terapiu (iba sociálni pedagógovia po absolvovaní adekvátneho terapeutického výcviku);
- evalváciu (autoevalvácia, koučing, intervízia v zariadení, mentoring, supervízia).

Podporné tímy v SR sa podarilo úspešne zavádzať aj vďaka predchádzajúcim národným projektom *Inkluzívna edukácia, Škola otvorená všetkým, Projekt inklúzie v materských školách, Pomáhajúce profesie v edukácii detí a žiakov I a II*. Doterajšie analýzy výsledkov implementácie dokazujú, že zavádzanie multidisciplinárnych tímov, v ktorých je sociálny pedagóg rovnocenným členom multidisciplinárneho tímu (Liberčanová, 2022), je skutočne potrebné a účinné.

Sociálni pedagógovia v súčasnosti v rámci inklúzie zabezpečujú napr. tieto činnosti:

- pomoc v počiatočnej adaptácii dieťaťa v štruktúre vzdelávacích inštitúcií;
- vytvárajú proinkluzívnu edukačnú klímu v škole;
- indikujú prekážky vo výchove a sociálnom vývoji dieťaťa prostredníctvom depistáže;
- poskytujú vhodné podporné a kompenzačné opatrenia v procese socializácie;
- podieľajú sa na zabezpečovaní profylaktického prostredia školy;
- koordinujú a realizujú nešpecifickú a špecifickú formu univerzálnej, sekundárnej a indikovanej prevencie;
- poskytujú včasnú sociálno-pedagogickú diagnostiku, poradenstvo a krízovú intervenciu;
- edukujú žiakov, rodičov, pedagogických a odborných zamestnancov v rámci kompetencií, ktoré prináležia tejto profesii.

Ako člen podporného tímu sociálni pedagógovia uplatňujú kompetenciu *edukačnú, preventívnu a poradenskú*, ktoré im prioritne z profesijného modelu prináležia. V poradenstve majú osobitné postavenie v tvorbe *individuálneho výchovného plánu žiaka*, ktoré poskytujú na základe sociálno-pedagogickej *diagnostiky*.

V rámci podporného tímu majú všetky predpoklady pre plnenie funkcie *koordinátora školského podporného tímu* (Liberčanová, 2022, s. 44–69). Svoje služby realizuje prostredníctvom *kooperácie s rodinou a pedagogickými zamestnancami školy*. Úzka spolupráca s rodinou v postpandemickej situácii má zároveň profylaktický charakter, prispieva k stransparentňovaniu edukácie a skvalitneniu vzdelávacieho procesu, napr. pri včasnej detekcii vplyvu sociálnych aspektov (najmä rodiny) na čitateľskú gramotnosť u detí zo sociálne znevýhodňujúceho prostredia (Zemančíková, 2021). Po návrate detí do škôl a školských zariadení bolo potrebné, aby v spolupráci s pedagogickými zamestnancami sa stal sociálny pedagóg „predĺženou rukou“ učiteľa najmä v špecificky náročných výchovných situáciách. Aby obnovili *koordináciu* alebo samotnú *realizáciu preventívnych programov* šitých na mieru alebo certifikovaných napr. *Program sociálneho a emocionálneho učenia, Zippyho kamaráti* a zároveň vytvorili podmienky pre úspešnú adaptáciu žiakov zo *sociálne znevýhodňujúceho prostredia*.

Sociálni pedagógovi, rovnako tak všetci ostatní členovia podporných tímov, sa museli flexibilne prispôbiť *postpandemickej situácii* v krajine, ktorá predstavovala pre všetkých aktérov krok do neznáma. Školské podporné tímy v súčasnosti zohrávajú ešte významnejšie postavenie v samotnom *inkluzívnom procese*. Vychádzame zo základnej premisy inkluzívnej pedagogiky, že v školskom prostredí je možné zabezpečiť proinkluzívne podmienky pre každého člena (Lechta & Šuhajdová, 2018), a to prostredníctvom *komplexného individuálneho inkluzívneho plánu podpory* (najmä ak dieťa disponuje nejakým postihnutím, obmedzením, resp. je ohrozené). V súčasnosti sa inkluzívne vzdelávanie v Slovenskej republike riadi podľa dokumentu *Stratégia inkluzívneho prístupu vo výchove a vzdelávaní* (MŠVVaM SR, n.d.b). Predstavuje základnú filozofiu inkluzívneho vzdelávania

v materských školách, základných, stredných a vysokých školách v Slovenskej republike. Najbližšie ciele inklúzie na obdobie 2021–2030 sú rozvrhnuté do šiestich oblastí:

- inkluzívne vzdelávanie a podporné opatrenia;
- poradenský systém v školstve;
- desegregácia vo výchove a vzdelávaní;
- debarierizácia školského prostredia;
- príprava a vzdelávanie pedagogických zamestnancov a odborných zamestnancov;
- destigmatizácia.

Počas striedavých návratov žiakov do škôl, bol na Slovensku vypracovaný metodický dokument *Učíme na diaľku* (ŠPÚ, 2021), ktorý určoval, ako organizovať výučbu podľa aktuálnych farieb tzv. *školského semaforu*, ktorými sa riadila krajina do skončenia pandemických opatrení. Podľa farieb semaforu prebiehala výučba v triedach buď štandardnou prezenčnou formou (zelená farba), alebo zostávali v domácej karanténe nakazení žiaci či spolužiaci, ktorí boli so žiakom v blízkom kontakte a výučba prebieha hybridnou alebo dištančnou formou (oranžová farba), alebo sa celá výučba uskutočňovala dištančne (červená farba). Medzi odporúčaniami mohli pedagogickí a odborní zamestnanci škôl nájsť i odporúčania ako využiť:

- individuálne konzultácie prostredníctvom formulára alebo mailu na portáli Učíme na diaľku;
- odbornú a metodickú podporu prostredníctvom webinárov a on-line streamovaných diskusií, realizovanú Štátnym pedagogickým ústavom a ďalšími inštitúciami verejného, súkromného a neziskového sektora;
- možnosť využiť Linku psychologickéj podpory pre učiteľov – 0800 221 323, prevádzkovanú Metodicko-pedagogickým centrom v spolupráci s občianskym združením IPčko. Linka od 2. 9. 2021 je dostupná každý pracovný deň v čase od 15:00 do 18:00 hod, alebo e-mail linkapreucitelov@mpc-edu.sk;
- pomôcku pre učiteľov, žiakov aj rodičov pri dištančnom vzdelávaní, vytvára Ministerstvo školstva v SR databázu digitálneho učiva formou krátkych videohodín, dostupnú na portáli Viki/Edu TV (ŠPÚ, 2021);
- ako aj nepretržite dostupnou Linkou detskej istoty – špeciálnou linkou pre deti a mládež a osobitou linkou pre rodičov.

Tento dokument nadväzuje na predchádzajúce metodické odporúčanie, v ktorom sa už skôr upozorňuje na fakt, že predpokladom na zabezpečenie zmysuplného návratu detí do škôl po obnovení vyučovania je uvedomenie si dlhodobej sociálnej izolácie väčšiny detí počas karantény a potreby opätovnej adaptácie detí na školské prostredie. Konkrétne, že: *„Potrebné je si uvedomiť aj to, že deti citlivo vnímajú súčasnú situáciu a obavy spojené s rizikom ochorenia, ale aj iné okolnosti. Výchovo-vzdelávací proces by mal preto brať do úvahy nielen faktor naplnenia obsahu a cieľov vzdelávania, ale dávať dôraz aj na emocionálnu stabilizáciu žiakov a podporu obnovovania a posilňovania sociálnych vzťahov v triede“* (Hapalová, n.d.).

Zvlášť náročná a potrebná bola inkluzívna pomoc sociálnych pedagógov od marca 2022, kedy napomáhali v adaptovaní sa na nové podmienky *deťom a ich sprevádzajúcim osobám na úteku z Ukrajiny*, ktorí na Slovensku hľadajú útočisko pred hrozbami vojny odohrávajúcej sa v ich domovoch. Táto neštandardná situácia v školskom a poradenskom systéme vyžadovala pre ľudí so statusom odídenec, výraznú materiálnu a metodickú podporu od štátu (ŠPU, n.d.).

Počas letných prázdnin sa viaceré školy a školské zariadenia priestorovo a organizačne pripravovali na opätovný septembrový nástup odídených detí z Ukrajiny, aby ich edukácia spolu s majoritnou spoločnosťou bola na adekvátnej kvalitatívnej úrovni. Súčinnosť samosprávy v tomto procese bola nevyhnutná. Obdobie letných prázdnin v postpandemickej situácii, zároveň predstavovalo priestor na *kompenzačnú činnosť* formou letných škôl a táborov poskytovaných v školách a školských zariadeniach žiakom, ktorí boli najviac zasiahnutí pandemickou situáciou. Teda najmä tým deťom,

ktoré nemali dostatočný prístup k vzdelávaniu počas lockdownu (Liberčanová, 2022, s. 111–122) napr. zo sociálneho znevýhodňujúceho rodinného prostredia (žiaci bez možnosti pripojenia na internet, technického zabezpečenia, pracovne exponovaných rodičov počas pandémie tzv. „z prvej línie“). Jednalo sa o rozvojové projekty s názvom *Letné školy 2021, 2022*. V roku 2022 boli projekty rozšírené už aj na rozvojovú pomoc pre deti z Ukrajiny, v ktorých bolo podporených sumou 1 115 700 € celkovo 195 uchádzačov tj. neziskových organizácií, obcí, škôl a školských zariadení (MŠVVaM SR, n.d.d).

4 Výučba a rozvoj sociálnej pedagogiky ako vedy v postpandemickej situácii na Slovensku

Sociálna pedagogika na Slovensku mohla slobodne rozvíjať svoju vedeckú, výskumnú a vzdelávaciu činnosť až po Nežnej revolúcii v roku 1989. Odvtedy budovala svoju základňu na univerzitnej pôde viacerých filozofických a pedagogických fakúlt (Bratislava, Banská Bystrica, Trnava, Nitra, Prešov, Žilina), na ktorých pripravila pre profesiu sociálny pedagóg viacero absolventov. Pandemické opatrenia mali vplyv aj na *vysokoškolskú prípravu* študentov programu sociálna pedagogika. Najmä na ich praktickú prípravu, ktorá bola pandemickými opatreniami výrazne oklieštená. I keď práve počas prepuknutie pandémie bolo potrebné kvalitne pripraviť budúcich absolventov sociálnej pedagogiky pre postcovidovú situáciu v rôznych sférach spoločenskej praxe. Vysokoškolskí pedagógovia museli voľiť viaceré *alternatívne stratégie dištančnej výučby*, ako i využívanie konceptov vhodných pre aktuálnu spoločenskú situáciu, ktoré umožňujú novšie výučbové koncepty, napr. service learning alebo storytelling s využitím živých knižníc (Liberčanová, 2022, s. 8697–8706).

Na akademickej pôde už bolo možné realizovať i medzinárodné konferencie, ktorých cieľom je podpora vedy, výskumu a vzdelávania sociálnej pedagogiky. Dňa 16. júna 2022 sa na pôde Pedagogickej fakulty Trnavskej univerzity v Trnave, uskutočnila konferencia SOCEDU s medzinárodnou účasťou s názvom *Retrospektívy, súčasnosť a perspektívy sociálnej pedagogiky* (Trnavská univerzita, 2022). Sociálne pedagogičky z Katedry pedagogických štúdií v Trnave pri príležitosti 20. výročia existencie výučby sociálnej pedagogiky (Konferencia SOCEDU, 2022), v spolupráci s prezentujúcimi účastníkmi vytvorili „slovensko-českú“ knihu s názvom *Príbeh sociálnej pedagogiky. Vývoj, aktuálny stav a budúcnosť sociálnej pedagogiky v slovensko-českom prostredí* (Liberčanová & Šuhajdová, 2022).

5 Záverom

Sociálni pedagógovia predstavujú významný podporný faktor v postpandemickej situácii v procese edukácie a socializácie. Napriek tomu, že na Slovensku má profesia sociálneho pedagóga pomerne krátku tradíciu, je ich pozícia v rezorte školstva (Bakošová, 2021) explicitne deklarovaná vo viacerých legislatívnych dokumentoch. Už pred prepuknutím pandémie bol započatý proces transformácie vzdelávania, ktorý pokračoval i v obdobiach pandémie a pokračuje i v súčasnej postpandemickej situácii. Najväčší vplyv na pozíciu sociálneho pedagóga má transformácia školského a poradenského systému, ktorý prispieva k formovaniu a rozvoju multidisciplinárnych tímov. V školskom systéme sa stáva rovnocenným partnerom pedagogických a odborných zamestnancov v školských podporných tímoch a vzhľadom na funkcie, ktoré mu z hľadiska kompetenčného modelu a aktualizovanej legislatívy prináležia, sa môže stávať jedným z efektívnych koordinátorov tímu.

Profesia sociálny pedagóg sa tak v postpandemickej situácii stáva nehraditeľnou súčasťou multidisciplinárneho tímu, s jasne definovanými procesnými a výkonovými štandardmi v poskytovaní odborných činností v rezorte školstva, v súlade s novoprijatými podpornými opatreniami.

V postcovidovom období sociálni pedagógovia poskytujú odborné činnosti, ktorými reagujú na aktuálne akútne potreby ohrozených detí, najmä zo sociálne znevýhodňujúceho prostredia. Zvlášť náročnú situáciu na Slovensku predstavuje poskytovanie sociálno-pedagogickej pomoci ľuďom na úteku pred hrozbami vojny na Ukrajine. Jedná sa o novú neštandardnú situáciu, počas ktorej je potrebná úzka súčinnosť štátneho a neštátneho sektoru, miestnych samospráv, metodických centier, výskumných ústavov, odborných a pedagogických zamestnancov škôl a školských zariadení. Na kompenzovanie postpandemických dopadov sa využívajú viaceré kompenzačné mechanizmy, akými sú rôzne spôsoby *doučovania* napríklad *formou letných škôl*. Pre úspešné zvládanie edukačných výziev v postpandemickej spoločnosti je potrebná adekvátne metodická podpora a profesionálna príprava sociálnych pedagógov. Odborným zamestnancom v krajine poskytuje servis VÚDPaP, ktorý vytvára realizáciou národných projektov Štandardy a Usmerňovanie pre prax príležitosti pre ďalšie vzdelávanie, konzultácie, podporné metodické publikácie, webináre ako aj vytváranie procesných a výkonových štandardov odborných činností, a to aj špecificky pre profesiu sociálny pedagóg. V súčasnosti sa do praxe dostáva implementácia podporných opatrení (MŠVVaM SR, n.d.d) na základe doplnenia „školského“ zákona o Výchove a vzdelávaní zákonom č. 182/2023 Z.z. (SLOV-LEX, 2023), ako aj nové projekty, napr. *Národný projekt Duševné zdravie a prevencia* v gescii VÚDPaPu (n.d.f). V súčasnosti vznikajú nové trans-inštitucionálne iniciatívy, ktoré považujú za prioritné venovať zvýšenú pozornosť duševnému zdraviu detí a mladých ľudí, ako napr. *#nacuvajmesi*, tieto obracajú pozornosť nie len na príjemcov, ale i samotných poskytovateľov odborných intervencií, čiže aj sociálnych pedagógov, ktorí svoje návrhy predostierajú aktuálnym politickým aktérom v rezorte školstva.

Nemenej dôležité je i univerzitné vzdelávanie študentov sociálnej pedagogiky, ktoré musí zohľadňovať aktuálnu spoločenskú situáciu a osobité potreby budúcich klientov. Pre rozvoj sociálnej pedagogiky, ako vedy a jej výskumu, ale i pre efektívne sieťovanie sa odborníkov z univerzitného prostredia, výskumných ústavov a odborníkov poskytujúcich sociálno-pedagogickú pomoc v praxi, sa na Slovensku osvedčuje organizovanie konferencií. Tie poskytujú platformu pre rekapitulovanie, vzájomnú výmenu skúseností aj v súčasnej postpandemickej situácii, a najmä na spoločné plánovanie budúceho vývoja sociálnej pedagogiky nie len na Slovensku, ale vzájomnou spoluprácou aj v štátoch strednej Európy s podobným historickým vývojom (Kudláčová, 2019) a do budúcnosti dúfajúc, že i so vzdialenejšími krajinami, v ktorých si už sociálna pedagogika našla svoj trvalý domov.

Príspevok bol vytvorený v rámci projektu KEGA č. 008TTU-4/2024 "Podpora sociálnych interakcií žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami v inkluzívnom prostredí".

Literatúra

- Bakošová, Z. (2021). School social pedagogue in the Slovak Republic – Teoretical elaboration and practical application. *Pedagogika.sk*, 12(3), 166–176. <http://www.casopispedagogika.sk/rocnik-12/cislo-3/Pedagogika%202021.3.pdf>
- Bizová, N. (Ed.). (2022). *Zborník abstraktov z medzinárodnej vedeckej konferencie SOCEDU 2022. Retrospektívy, súčasnosť a perspektívy sociálnej pedagogiky 16. 06. 2022*. TRUNI PDF KPŠ. <https://pdf.truni.sk/download?kps/konferencie/SOCEDU-2022-zbornik-abstraktov.pdf>
- Burjan, V., Ftáčnik, M., Juráš, I., Vantuch, J., Višňovský, E., & Vozár, L. (2017). *Učiace sa Slovensko. Národný program rozvoja výchovy a vzdelávania*. Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu.
- Galuske, M. (2013). *Methoden der Sozialen Arbeit*. Beltz Juventa.
- Hanesová, D., & Niklová, M. (2022). The role of social pedagogy in Slovakia during the COVID-19 pandemic. *International Journal of Social Pedagogy*, 11(1), 5. <https://doi.org/10.14324/111.444.ijsp.2022.v11.x.005>

- Hapalová, M. (n.d.). *Metodické odporúčanie č. 2/2020 k obsahu výchovy a vzdelávania po obnovení vyučovania od 1. 6. 2020 do konca školského roka 2019/2020*. Štátny pedagogický ústav (ŠPÚ). https://www.statpedu.sk/files/sk/aktuality/novinky-main/metodicke-usmernenie_2_2020.pdf
- Konferencia SOCEDU. (2022). *Retrospektívy, súčasnosť a perspektívy sociálnej pedagogiky*. <https://sites.google.com/view/socedu/konferencia-2022>
- Križo, V., & Krnáčová, Z. (2020). *Školský podporný tím. Krátky sprievodca princípmi školského podporného tímu*. Inklucentrum. https://inklucentrum.sk/wp-content/uploads/2023/07/Buletin_Podporny-tim.pdf
- Krnáčová, Z., & Ugorová, B. (2020). Výskumný ústav detskej psychológie a patopsychológie (VÚDPaP). *Webinár #40 – Multidisciplinárny prístup: základné myšlienky a rámce v obrazoch*. <https://vudpap.sk/webinare/zostrih-z-webinara-multidisciplinarny-pristup-zakladne-myslienky-a-ramce-v-obrazoch>
- Krnáčová, Z., Čerešník, M., Ugorová, B., & Hambálek, V. (2020). *Multidisciplinárny prístup. Základné myšlienky a rámce*. Výskumný ústav detskej psychológie a patopsychológie (VÚDPaP). <https://vudpap.sk/wp-content/uploads/2020/10/Multidisciplinarny-pristup-2020.pdf>
- Kudláčová, B. (2019). *Pedagogické myslenie, školstvo a vzdelávanie na Slovensku v rokoch 1945–1989*. Typi Universitatis Tyrnaviensis, VEDA.
- Kunčáková, S. (2021). *Manuál začínajúceho sociálneho pedagóga v škole*. Výskumný ústav detskej psychológie a patopsychológie (VÚDPaP). https://vudpap.sk/wp-content/uploads/2021/10/Manual-zacinajuceho-soc.ped_.v1.02.pdf
- Lechta, V., & Šuhajdová, I. (2018). *Koncept inkluzívnej edukácie v sociálno-pedagogických bádaniach*. TRUNI.
- Liberčanová, K. (2022). Sociálny pedagóg ako súčasť multidisciplinárneho tímu a podporného tímu v inklúzii (E 2.3. Pôsobenie sociálneho pedagóga). In M. Havrila (Ed.), *Školský podporný tím* (s. 1–46). Raabe Slovensko.
- Liberčanová, K. (2022). Zloženie školského podporného tímu. In S. Braciníková, *Koordinátor školského podporného tímu* (s. 44–69). Dr. Josef Raabe Slovensko.
- Liberčanová, K. (2022, July 4–6). *Implementation of service learning and "living Libraries" concepts as a keeping of students in career education of social pedagogy through distance teaching during the pandemic covid-19 period* [Paper presentation]. EDULEARN22, the 14th International Conference on Education and New Learning Technologies, Palma Malorca, Spain.
- Liberčanová, K., & Kurtek, L. (2021). Profesijsná dráha školských sociálnych pedagógov na Slovensku. *PEDAGOGIKA.SK*, 12(3), 184–205. <http://www.casopispedagogika.sk/rocnik-12/cislo-3/Pedagogika%202021.3.pdf>
- Liberčanová, K., & Šuhajdová, I. (2022). *Príbeh sociálnej pedagogiky. Vývoj, aktuálny stav a budúcnosť sociálnej pedagogiky v slovensko-českom prostredí*. TRUNI.
- Liberčanová, L. (2022). Prípadová štúdia sociálnoedukačne znevýhodneného dieťaťa počas pandemickej situácie. In S. Braciníková, *Koordinátor školského podporného tímu* (s. 111–122). Dr. Josef Raabe Slovensko.
- Matušáková, Ľ. (2020). *Vnímajkovia – podpora inkluzívneho prístupu v praxi*. Výskumný ústav detskej psychológie a patopsychológie (VÚDPaP). <https://vudpap.sk/vnimajkovia-podpora-inkluzivneho-pristupu-v-praxi>
- Ministerstvo školstva, výskumu, vývoja a mládeže Slovenskej republiky (MŠVVaM SR). (n.d.a). *Transformácia poradní*. <https://www.minedu.sk/transformacia-poradni>

- Ministerstvo školstva, výskumu, vývoja a mládeže Slovenskej republiky (MŠVVaM SR). (n.d.b). *Stratégia inkluzívneho prístupu vo výchove a vzdelávaní*. <https://www.minedu.sk/30864-sk/strategia-inkluzivneho-pristupu-vo-vychove-a-vzdelavani>
- Ministerstvo školstva, výskumu, vývoja a mládeže Slovenskej republiky (MŠVVaM SR). (n.d.d). *Rozvojové projekty MŠVVaM SR v oblasti regionálneho školstva*. <https://www.minedu.sk/rozvojove-projekty-msvva-sr-v-oblasti-regionalneho-skolstva>
- Ministerstvo školstva, výskumu, vývoja a mládeže Slovenskej republiky (MŠVVaM SR). (n.d.c). *Výkon odborných činností sociálneho pedagoga v škole*. <https://www.minedu.sk/data/att/1e4/27206.f6be91.pdf>
- Ministerstvo školstva, výskumu, vývoja a mládeže Slovenskej republiky (MŠVVaM SR). (n.d.d). *Podporné opatrenia*. <https://podporneopatrenia.minedu.sk>
- Niklová, M. (2021). *Sociálny pedagóg v školách a školských zariadeniach*. Wolters Kluwer.
- SLOV-LEX. (2023). *Zákon 182/2023 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov*. https://www.slov-lex.sk/static/pdf/2023/182/ZZ_2023_182_20230901.pdf
- SLOV-LEX. (n.d.a). *Zákon 317/2009 Z. z. o pedagogických zamestnancoch a odborných zamestnancoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov*. <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2009/317/20180101>
- SLOV-LEX. (n.d.b). *História predpisu 138/2019 Z. z.* <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2019/138>
- SLOV-LEX. (n.d.c). *Vyhláška 325/2008 Z. z. o školských zariadeniach výchovného poradenstva a prevencie*. <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2008/325/20080901>
- SLOV-LEX. (n.d.d). *Zákon 273/2021 Z. z. ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony*. <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2021/273>
- Štátny pedagogický ústav (ŠPÚ). (2021). *Metodické odporúčania k výchovno-vzdelávaciemu procesu v základných školách v školskom roku 2021/2022*. https://www.ucimenadialku.sk/navrat-doskol/skolsky-rok-2021-2022/SPU_metodicke_usmernenie_21_9_14.pdf
- Štátny pedagogický ústav (ŠPÚ). (n.d.). *Integrácia detí cudzincov*. <https://www.statpedu.sk/sk/cudzinci/integracia-deti-cudzincov>
- Trnavská univerzita. (2022). *Medzinárodná vedecká konferencia Retrospektívy, súčasnosť a perspektívy sociálnej pedagogiky 16. jún 2022*. <https://sites.google.com/view/socedu/konferencia-2022>
- Vitálošová, I., & Hulíniová, V. (2020). *Webinár #15 Úloha sociálneho pedagoga v školách počas koronakrízy a po nej*. <https://vudpap.sk/webinare/webinar-socialni-pedagogovia>
- Výskumný ústav detskej psychológie a patopsychológie (VÚDPaP). (2022). *Podpora a rozvoj multidisciplinárnej spolupráce v praxi*. <https://www.minedu.sk/podpora-a-rozvoj-multidisciplinarnej-spoluprace-v-praxi>
- Výskumný ústav detskej psychológie a patopsychológie (VÚDPaP). (n.d.a). *NP Štandardy. Štandardizáciou systému poradenstva a prevencie k inklúzii a úspešnosti na trhu práce („NP Štandardy“)*. <https://vudpap.sk/x/projekty/standardy>
- Výskumný ústav detskej psychológie a patopsychológie (VÚDPaP). (n.d.b). *NP UpP. Aktualizácia systému usmerňovania a rozvoja ďalších zložiek v systéme poradenstva a prevencie*. <https://vudpap.sk/podporne-cinnosti-vudpap/projekty-vudpap/np-upp/>

Výskumný ústav detskej psychológie a patopsychologie (VÚDPaP). (n.d.c). *Výkon odbornej činnosti. Koordinácia činnosti multidisciplinárneho tímu.* <https://www.minedu.sk/data/att/043/27190.74b3d8.pdf>

Výskumný ústav detskej psychológie a patopsychologie (VÚDPaP). (n.d.d). *Výkon odbornej činnosti. Odborné konzílium.* <https://www.minedu.sk/data/att/dbe/27198.3a673b.pdf>

Výskumný ústav detskej psychológie a patopsychologie (VÚDPaP). (n.d.e). *Atlas skúseností multidisciplinárneho prístupu v rámci pedagogickej a poradenskej praxe.* <https://vudpap.sk/hlavne-cinnosti/odborne-materialy/odborne-postupy-a-skusenosti/skusenosti-mdp>

Výskumný ústav detskej psychológie a patopsychologie (VÚDPaP). (n.d.f). *Národný projekt Duševné zdravie a prevencia.* <https://vudpap.sk/podporne-cinnosti-vudpap/projekty-vudpap/np-dzap>

Zakony pre ľudí. (n.d.a). *Zákon č. 245/2008 Z. z. Zákon o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov.* <https://www.zakonypreludi.sk/zz/2008-245>

Zemančíková, V. (2021). Sociálne aspekty čitateľskej gramotnosti s akcentom na dieťa zo sociálne znevýhodňujúceho prostredia na Slovensku. *Sociálna pedagogika/Social Education*, 9(2), 23–40. <https://doi.org/10.7441/soced.2021.09.02.02>

Mgr. Kristína Liberčanová, PhD. patrí k prvej generácii, ktorá vyštudovala vedecký odbor pedagogika v špecializácii sociálna pedagogika na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave, kde zároveň získala i doktorát. Následne pôsobila v centre poradenstva a prevencie. Vyše dvadsať rokov vyučuje ako odborná asistentka na Katedre pedagogických štúdií Pedagogickej fakulty Trnavskej univerzity v Trnave. Svoj vedecký záujem orientuje predovšetkým na konštituovanie vednej disciplíny sociálna pedagogika z procesuálneho aspektu. Vo výskume sa fokusuje na vysokoškolskú prípravu a profesijnú dráhu sociálnych pedagógov. Vyučuje kurzy prevažne aplikačného charakteru (metódy, prevencia, manažment, projektovanie) a praktickú prípravu študentov. Je autorkou viacerých študijných skrípt, učebníc, odborných metodík, teoretických, výskumných štúdií a popularizačných webinárov. Zároveň lektorkou kurzov inovačného vzdelávania, či koučkou, mentorkou a supervízorkou pre absolventov sociálnej pedagogiky už pôsobiach v praxi a intervízorkou na linke pomoci pre deti a mladých ľudí.